

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „*Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej*”

finansowany ze Środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Płock/ Mazowsze/ Królestwo Polskie

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Muzeum Diecezjalne

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Muzeum Diecezjalne w Płocku zostało utworzone w 1903 r. z inicjatywy biskupa Antoniego Nowowiejskiego. Mieściło się w wybudowanym w tym celu budynku aut. Stefana Szyllera. W zbiorach muzealnych znajdowały się głównie zabytki sztuki sakralnej i rzemiosła, okazy historyczne, archeologiczne, etnograficzne i przyrodnicze. W dwudziestoleciu międzywojennym muzeum poszerzało swoje zbiory. Obecnie muzeum posiada 2 siedziby, tzw. Stare muzeum i budynek d. Opactwa Pobenedyktyńskiego.

Daty działalności / zakres czasowy:

1903 (założone)

Dostępność

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Rodzaj pamięci

Wyznaniowa/ katolicka

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

Historia/ pamiątki narodowe, obiekty archeologiczne, broń; sztuka powszechna/ malarstwo, rzemiosło artystyczne; sztuka polska/ malarstwo, rzemiosło artystyczne

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	Ul. Tumska 3a 09-402 Płock woj. mazowieckie	1903: ul. Tumska
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	024 262 26 23	
GODZINY OTWARCIA	1.05-30.09: wt.-sb. 10:00-15:00 nd i święta: 11:00-16:00 1.10-30.04: śr.-sb.: 10:00-13:00 nd i święta: 11:00-14:00	1924: Godziny zwiedzania naznacza ks. kustosz po uprzednim porozumieniu się.
DYREKTORZY	Ks. mgr Szymon Gwiazda	
ZARZĄDCA		
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)		1905 (proj. Stefan Szyller); 1929-1930 (proj. Franciszek Morawski)

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

-

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Mazowsze płockie

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Bp Antoni Nowowiejski

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Kowalewski Tomasz 1903-1925

- Urodzony [dnia 21 XII 1857](#)

- zmarł [dnia 23 XII 1927](#)

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Kalendarium (historia instytucji)

1901 początek remontu katedry płockiej wg projektu Stefana Szyllera
1903 utworzenie Muzeum Diecezjalnego
1926 Inwentaryzacja zabytków diecezji płockiej
1929 rozbudowa budynku muzeum

W latach 1901-1903, w związku z pogarszającym się stanem zachowania katedry płockiej przystąpiono do jej konserwacji i restauracji wg projektu Stefana Szyllera. Obiekty znalezione podczas prac konserwatorskich przy katedrze p. w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny oraz wycofane z kultu zgromadzone miały zostać w utworzonym Muzeum Diecezjalnym, którego kustoszem został ks. Kowalewski. Muzeum zostało utworzone w 1903 r. dzięki staraniom rektora Seminarium Płockiego, biskupa Antoniego Nowowiejskiego. Na potrzeby kolekcji w sąsiedztwie katedry wzniesiono niewielki, ceglany budynek według projektu Stefana Szyllera. Jak pisał architekt: "wystawiłem obok katedry niewielki budynek w rodzaju starego lamusu z użyciem motywów katedry, w ścianach którego wmurowane będą fragmenty architektoniczne i resztki tablic grobowych, jakie podczas robót w rumowiskach odnaleziono. W piwnicy i na parterze urządzone zostały składy sprzętów kościelnych i mieszkanie stróża, a piętrze zaś obszerna sala, w której umieszczone być mają mniej cenne zabytki ze skarbcza pochodzące, stare obrazy i książki. z czasem gdy zbiory te się powiększą, powstanie tu interesujące muzeum diecezjalne" (Nowowiejski, 1917: 384-385). Wzniesiony budynek był jednym z pierwszych zaprojektowanych na potrzeby muzealne obiektów. Kolekcja podzielona została na kilka działów: artystyczny (pinakoteka), historyczny, etnograficzny i przyrodniczy. W muzeum prezentowano także zbiór pamiątek i starożytności archeologicznych przekazanych przez Franciszka Tarczyńskiego ks. kanonikowi Tomaszowi Kowalskiemu, który od 1900 r. mieścił się w kapitulniku i był udostępniony szerszej publiczności.

Muzeum przetrwało bez większych zniszczeń I wojnę światową, wzrastały także jego zbiory. W 1924 r. obejmowały one VII działów: Malarstwo; Wykopiska; Manuskrypty i Inkunabuły; Pasy słuckie; Biblioteka Kapitulna; Specjalny dział sztuki kościelnej; Numizmatyka. Nowe obiekty pozyskiwano głównie dzięki prowadzonej od 1926 r. inwentaryzacji zabytków diecezji (na podstawie *Rozporządzenia w sprawie sztuki Świętej* Piusa XI z 1924 r. W latach 1929-1930 przeprowadzono rozbudowę i modernizację siedziby muzeum. Obecnie muzeum zajmuje 2 budynki - historyczny (tzw. Stare Muzeum) oraz zaadaptowane na potrzeby muzealne d. Opactwo Pobenedyktyńskie.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

1908: ok. 10 000 eksponatów (wg inwentarza)

Zbiory artystyczne: malarstwo, rzeźba, tkanina artystyczna, złotnictwo, meblarstwo, ceramika, szkło, inne obiekty rzemiosła artystycznego; Zbiory historyczne: numizmatyka, rękopisy, sfragistyka, militaria, pamiątki; Zbiory etnograficzne: sztuka ludowa; Zbiory przyrodnicze; kolekcja archeologiczna Franciszka Tarczyńskiego

1917: pinakoteka (w tym 62 obrazy z kolekcji Mrozowskiego), przedmioty archeologiczne i pamiątki historyczne po Franciszku Tarczyńskim (847 szt.), kolekcja pasów polskich (92 szt.), zabytki kościelne i świeckie

1927: ok. 20 000 okazów: dział prehistorii ok. 2500 okazów; zbroje ok. 1000 okazów; wykopaliska płockie ok. 300 okazów; misy cynowe ok. 100 szt.; posągi i rzeźby; obrazy ok. 100 szt.; pasy polskie i fragmenty, ok. 100 szt.; tkaniny i hafty ok. 500 szt.; szkło i porcelana ok. 100 szt.; ryngrafy, naczynia, wota, ok. 500 szt.; pieczęci i odciski; księgozbiór; dokumenty ok. 1000 szt.; modele ok. 3000 szt.;

Do najcenniejszych okazów należały zbiory skarbca katedry płockiej, [relikwiarz św. Zygmunta](#), [kielich i patena Konrada Mazowieckiego](#), [miecze z Winiar i Winnicy znalezione przez Franciszka Tarczyńskiego](#), [ozdoby i naczynia gliniane z wykopalisk](#), [średniowieczne rzeźby](#), [kolekcja europejskich malowideł z różnych epok na podobrazdach drewnianych i na płótnach](#).

[Jednym ze źródeł okazów muzealnych były dary, wśród ofiarodawców byli m.in.](#) Ks. Tomasz Kowalewski (kolekcja archeologiczna Franciszka Tarczyńskiego); ks. Józef Mrozowski (62 obrazy z galerii Ossolińskich [?]); prof. Klemens Jędrzejewski (zbiory różne, w tym obrazy); Wiesława Kwiatkowska (obrazy); Krystyna Szalewska (obrazy)

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Strategia pozyskiwania zbiorów

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

1903: gmach muzealny: w piwnicy i na parze "składy sprzętów muzealnych", mieszkanie stróża; piętro duża sala ekspozycyjna z "cennymi zabytkami ze skarbca pochodzącymi, stare obrazy i książki"

Wystawy czasowe

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Kowalewski Tomasz, *Skarbiec katedry płockiej*, Płock: druk K. Miecznikowski, 1908

Kowalewski Tomasz, Katalog obrazów starej szkoły w Muzeum Diecezjalnym w Płocku, 1908

Kowalewski Tomasz, Spis przedmiotów archeologicznych i pamiątek historycznych Franciszka Tarczyńskiego oddanych rejentalnie w 1900 roku ks. Tomaszowi Kowalewskiemu, kanonikowi katedry płockiej i przez tegoż ofiarowanych Muzeum Diecezjalnemu w Płocku, Płock : K. Miecznikowski, 1908

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

P. Boniński, *Status Muzeum Diecezjalnego w Płocku*, Płock 1928

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Londyn, Płock, Toruń, Warszawa
Związek Muzeów Polskich - od 1914

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

abp Aleksander Kakowski (1914)

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

S. Szyller, *O architekturze katedry płockiej w: Księga Pamiątkowa Mariańska*, t. 1, Lwów 1905;
Chwalewik 1916
A. J. Nowowiejski, *Płock. Monografia historyczna*, Płock 1917 (1930)
L. Grabowski, *Muzeum Diecezjalne w Płocku. Informator*, Płock 1970
Skrzydłowska Beata, *Muzeum Diecezjalne w Płocku na tle dziejów muzealnictwa kościelnego*, *Muzealnictwo*, 2008, nr 49, s. 89-101
Skrzydłowska Beata, *Muzea Kościoła katolickiego w Polsce. Informator*, 2004. s.13-16
Skrzydłowska Beata, *Twórcy Muzeum Diecezjalnego w Płocku i ich rola w kształtowaniu struktur jego działalności*, *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* 2004, nr 81, s. 253-

Aleksander Dmochowski, Ś.p. ks. Prałat Tomasz Kowalewski, Twórca i Dyrektor Muzeum Diecezjalnego w Płocku, "Dziennik Płocki", 1927, nr 300, s. 2

Knapiński Ryszard, Muzeum Diecezjalne w Płocku, Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne 1986, nr 54, s.110-118

Knapiński Ryszard, Ludowa rzeźba sakralna w zbiorach Muzeum Diecezjalnego w Płocku, Studia Płockie, 14 (1986), s. 253-264

Kowalewski Tomasz, Spis przedmiotów archeologicznych i pamiątek historycznych Franciszka Tarczyńskiego oddanych rejentalnie w 1900 roku ks. Tomaszowi Kowalewskiemu, kanonikowi katedry płockiej i przez tegoż ofiarowanych Muzeum Diecezjalnemu w Płocku, Płock : K. Miecznikowski, 1908

Kowalewski Tomasz, Katalog obrazów starej szkoły w Muzeum Diecezjalnym w Płocku, 1908

Kronika [Muzeum polskich pamiątek w Płocku], Czas, 1906, nr 273, s. 2

Galiński Tadeusz, Materiały późnopaleolityczne i mezolityczne z badań F. Tarczyńskiego w zbiorach Muzeum Diecezjalnego w Płocku, Wiadomości Archeologiczne. 0043-5082. T. 54 (1995/1998), s. 157-161

Banasiewicz Przemysław, Zbiory Franciszka Tarczyńskiego w Muzeum Diecezjalnym w Płocku: (część wczesnośredniowieczna), Rocznik Mazowiecki. T. 19 (2007), s. 53-68

Chyczewski Jerzy, Zabytki sztuki, muzea i zbiory województwa warszawskiego, Warszawa : [s.n.], 1935 (Warszawa : "Drukprasa"), s. 28-29

Kalendarz informator Mazowsza Płockiego i ziem sąsiednich na rok 1939, Płock: Wydawnictwo Braci Detrychów 1938, s. 67, 91

Rutska H. Z Życia nauki na prowincji. Płock Nauka Polska: jej potrzeby, organizacja i rozwój, 1925, t.5, s. 182-189

Podlacha Władysław Współpraca prowincji w badaniu i ochronie zabytków sztuki Nauka Polska: jej potrzeby, organizacja i rozwój, 1923, t.4, s. 249-264

Kronika miejscowa. Sprawozdanie z wizyt Pastorskich J.E. Acybiskupa za miesiąc listopad i grudzień ub. R., Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie: miesięcznik informacyjny dla duchowieństwa Archidiecezji Warszawskiej, 1914, r. 4, nr 1, s. 23

Antoni Julian Nowowiejski, *Płock: monografia historyczna napisana podczas wojny wszechświatowej i wydrukowana r. 1917*, Płock: L. Rosiński, [1917], s. 384-405

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Ciekawe cytaty

“Przy kościele katedralnym istnieje, jak wiadomo zbiór pamiątek i starożytności nie tylko odnoszący się do kościoła, ale również innych pamiątek historycznych lub archeologicznych. Zbiór ten utrzymuje w doskonałym porządku z wielkim zamięłowaniem organista katedry p. Wiktor Gruberski.

Pożądanem byłoby, aby ci, którzy mają u siebie jakieś zbiory starożytne, a nie przywiązują do nich wielkiego osobistego znaczenia, ofiarowali je do tego zbioru, który w ten sposób stale by się powiększał. Częstokroć różnego rodzaju pojedyncze pamiątki giną marnie, tutaj w ukryciu dłużej by przetrwały.

Kiedyś przyjdzie zapewne czas, gdy zakładane będą muzea miejskie i prowincjonalne. Do takiego muzeum plockiego katedra odda zapewne chętnie wszystko, co będzie uważała za stosowne, dzisiaj, dopóki to jeszcze nie nastąpi dobrze jest, że pamiątki te znajdują ukrycie przy kościołach. Zwracamy uwagę na to wszystkich miłośników starożytności”, Płock.

Muzeum katedralne, Echa Płockie i Łomżyńskie 1900, r. 3, nr 5, s. 2

“Duchowieństwo plockie założył pierwsze w Królestwie Polskim muzeum dyecezyjne.

Mieści się ono przy katedrze w Płocku, w umyślnie na to zbudowanym gmachu.

Przechowywane tam są bardzo stare i drogie ornaty, koronki, monstrancje, stare, rzadkie dzisiaj księgi drukowane i pisane, stare monety, rozmaite naczynia, narzędzia, ubiory dawne polskie, wielka biblioteka i wiele cennych historycznych pamiątek”

„Przy porządkowaniu skarbca i biblioteki, pisze architekt Szyller w swym studjum o katedrze plockiej, okazała się konieczność powiększenia lokalu na odpowiednie pomieszczenie zbiorów, jakie katedra posiada, a że nadto podczas robót odnaleziono zostały różne fragmenty architektoniczne z dawnych ołtarzy czy pomników pochodzące, których przy restauracji zużytkować nie było można, ks. prałat Nowowiejski, którego niestrudzonej energii i zabiegliwości katedra przede wszystkim swą restaurację zawdzięcza, powziął myśl wystawienia specjalnego budynku na zachowanie tych zbiorów i zabytków, jakie w katedrze nie mogły być pomieszczone. Spełniając tę myśl, wystawiłem obok katedry niewielki budynek w rodzaju starego lamusu z użyciem zasadniczych motywów katedry, w ścianach którego wmurowane będą fragmenty architektoniczne i resztki tablic grobowych, jakie podczas robót w rumowiskach odnaleziono”,

Antoni Julian Nowowiejski, *Płock: monografia historyczna napisana podczas wojny wszechświatowej i wydrukowana r. 1917*, Płock: L. Rosiński, [1917], s. 384.

UWAGI:

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Tomasz F. de Rosset

Data sporządzenia karty:

--

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

--

METADANE* (wypełnia redaktor/moderator portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA / LICENCJE	